

heid vormen. De Jong vraagt niet voor niets om een interdisciplinaire aanpak van de parken. Het is interessant om te lezen hoe landschapsarchitect Steenbergen beschrijft wat de parken ruimtelijk in het stedelijke landschap betekenen en betekenden. Op zijn zoektocht naar voorlopers van het singelpark let hij vooral op een vergelijkbare plaatsing in de stedelijke architectuur. Het artikel van De Jong is wat polemisch van karakter en zet (daardoor) aan het denken over het stedelijke groen. De aangename historische leeservaring begint echter bij Van der Vlist. Zijn beschrijving van onder meer de bestuurlijke zorgen om het Plantsoen in de Leidse gemeenteraad, B&W en de Commissie van fabricage laat zien, dat de (stads)geschiedenis ook vaak haar weerslag vond in het groene leven van het singelpark. Aan een duidelijke lijn in het beheer ontbrak het echter. Mede door het archiefonderzoek heeft dit artikel de langste notenlijst. De meer theoretische essays hebben een literatuuropgave of een notenlijst. Het boek sluit af met een fotoverantwoording.

Martha Catania-Peters

P. Hofland, met medewerking van B. Hesp, *Leden van de raad. De Amsterdamse gemeenteraad 1814-1941* (Publicaties van het Gemeentearchief Amsterdam uitgegeven door de Stichting H. J. Duyvisfonds XXVI; Amsterdam: Gemeentearchief, 1998, 358 blz., f79,50, ISBN 90 76314 10 1).

Th. Schweiger, een oud-ambtenaar op het Amsterdamse stadhuis, legde een verzameling gegevens aan over de gemeenteraadsleden van de hoofdstad in het tijdvak 1814-1941. Deze verzameling vormt de basis van het boek waarmee het Amsterdamse Gemeentearchief zijn honderdvijftigste verjaardag luister bijzet. De door Schweiger bijeengebrachte gegevens zijn door twee medewerkers van het archief, Peter Hofland en Bert Hesp, met veel ijver en speurzin gecontroleerd en aangevuld. Zo is een repertorium ontstaan waarin de gegevens per raadslid (in alfabetische volgorde) volgens een vast stramien worden gepresenteerd. Dit repertorium beslaat circa tweederde deel van het boek (105-325). Men vindt daarin genealogische informatie over de raadsleden (en hun ouders en echtgenoten), de periode(s) van hun raadslidmaatschap, hun politieke oriëntatie, hun loopbaan, hun adres ten tijde van hun raadslidmaatschap, gegevens over welstand en/of inkomen, verwantschappen met andere raadsleden, lidmaatschappen van een aantal genootschappen en ten slotte een opsomming van andere functies die de raadsleden tijdens hun leven hebben vervuld. Ieder lemma wordt afgesloten met een rubriek 'Bronnen' waarin kort wordt aangegeven aan welke bronnen de informatie is ontleend (en, voorzover van toepassing, verwijzingen naar literatuur waarin meer informatie over de betrokkene kan worden gevonden).

Met de publicatie van dit repertorium heeft Hofland onderzoekers die geïnteresseerd zijn in de Amsterdamse gemeentepolitiek in de negentiende en twintigste eeuw zonder twijfel een dienst bewezen. Enkele steekproeven hebben mij duidelijk gemaakt dat de gegevens met zorg zijn verzameld zodat een betrouwbaar en goed bruikbaar naslagwerk is ontstaan. Bruikbaar, vooral zodra de voor de samenstelling van het repertorium aangelegde digitale database door bezoekers van het archief te raadplegen is (waarschijnlijk vanaf 1999). Het uitvoerige personenregister kan immers niet tegemoetkomen aan alle wensen die veeleisende onderzoekers stellen; de vraag welke raadsleden nu precies lid waren van het genootschap Felix Meritis bij voorbeeld, kan met behulp van het boek alleen beantwoord worden door alle lemmata na te lopen. Met gebruikmaking van de database moet het vinden van een antwoord op zo'n vraag een fluitje van een cent zijn.

Op het repertoriumgedeelte van het boek heb ik slechts één punt van kritiek: de tekst is verlucht met vele portretten die lang niet alle direct naast het lemma over het desbetreffende raadslid zijn afgedrukt. Een verwijzing daarnaar ontbreekt zowel in de lemmata als in het personenregister.

De eerste honderd bladzijden van het boek bevatten een prosopografische analyse van de gegevens in het repertorium. Dit deel is een bewerking van Hoflands doctoraalscriptie. Hij stelt zich daarin vragen als: in hoeverre werd de bestuurlijke elite gerecruteerd uit de sociale elite? Veranderden de nieuwe gemeentewet van 1851 en de uitbreiding van het electoraat aan het eind van de eeuw daarin iets? Is er een verband tussen de politieke voorkeur van de raadsleden en hun sociale positie? Voor de beantwoording van deze vragen maakt Hofland vooral gebruik van cijfermatige analyses. De resultaten daarvan zijn in veel gevallen weinig verrassend. Aan deze analyses laat de auteur een schets van de 'institutionele achtergrond' en de 'hoofdlijnen van de politieke ontwikkelingen' vooraf gaan; want: 'zonder kennis van de spelregels blijft het functioneren van de hoofdrolspelers in de lucht hangen' (15). Aansluitend bij deze beeldspraak stel ik vast dat de parachutes nog niet kunnen worden opgevouwen. De institutionele geschiedenis is kennelijk niet Hoflands sterkste kant. Zo werd in 1918 niet 'weer gekozen volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging' (61), maar echt voor het eerst. En dat elke inwoner van de stad in een adres aan de raad een zaak onder de aandacht van de stadsbestuurders kon brengen, kan zeker niet gezien worden als 'een belangrijke vernieuwing' van Thorbeckes Gemeentewet van 1851 (39).

Resumerend: dit boek is een mooi uitgegeven en nuttig naslagwerk, met een inleiding die in een aantal opzichten sterker had kunnen zijn.

Jaap Talsma

P. A. Blok, e. a., ed., *'Veel tact en de noodige geschiktheid'. Gouverneurs en commissarissen in de provincie Utrecht 1814-1997. Een bundel opstellen aangeboden aanjhr. P. A. C. Beelaerts van Blokland bij zijn afscheid als commissaris van de koningin in de provincie Utrecht* (Stichtse historische reeks; Utrecht: Stichtse historische reeks, Het Spectrum, 1997, 240 blz., f39,90, ISBN 90 274 6444 8).

Dit is een beschaafd boek, keurig geschreven en netjes geïllustreerd. Het hoort bij de regenteske indruk die het ambt van commissaris van de koningin bij het publiek maakt. De man aan wie het boek is opgedragen, P. A. C. Beelaerts van Blokland, past ongetwijfeld in die deftige traditie. Het boek gaat echter hoofdzakelijk over zijn voorgangers, alsof de verhalen over hun verenigde talenten de scheidende commissaris meer glans geven.

In het inleidende hoofdstuk, geschreven door A. van Kempen, wordt medegedeeld dat tussen 1814 en 1997 negentien heren als gouverneur of commissaris te Utrecht geresideerd hebben. De commissarissen die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter zijn aangesteld, zijn om begrijpelijke redenen niet meegeteld. Zij zijn bezwaarlijk te beschouwen als illustere voorgangers van de commissaris aan wie we deze bundel te danken hebben. Niettemin zijn van de twee oorlogscommissarissen ook korte levensschetsen opgenomen. Qua lengte komen deze schetsen overeen met de biografische 'silhouetten' — uitgeschreven *curricula vitae* — van de naoorlogse commissarissen. Het zwaartepunt van de bundel ligt in de periode vóór 1940. Van de veertien gouverneurs en commissarissen die in die periode de provincie hebben bestuurd zijn uitgewerkte 'portretten' geschilderd. Deze 'portrettengalerij' — om de beeldspraak van de redactie van de bundel nog even te volgen — is qua stijl en inhoud uiterst divers. Dat is